

Koloniaal verleden gaat ook latere generaties aan

Augustus 2014: rechtszaak tegen de staat over de executie van Indonesiërs in 1947 door Nederlandse militairen.
foto ANP

Onderzoek naar geweld zoals van Nederlanders in Indonesië, gaat niet alleen over geld, maar vooral over erkenning, weten Nicole Immler en Nancy Jouwe.

NICOLE IMMLER, ONDERZOEKER BIJ HET NIOD/NANCY JOUWE, UNIVERSITEIT VOOR HUMANISTIEK

Wat eerst onmogelijk leek, gebeurde toch. De Haagse rechtbank oordeelde op 11 maart positief over claims van Indonesiërs wier vaders zijn geëxecuteerd door Nederlandse soldaten in Zuid-Celebes in 1946-'47. De Nederlandse Staat is aansprakelijk gesteld. Er is geen sprake van verjaring ondanks dat de executies zich 70 jaar geleden afspeelden.

Vier jaar geleden lag dat nog anders. In de uitspraak over de gebeurtenissen in het Javaanse dorp Rawagede worden de weduwen, maar niet de kinderen erkend omdat het hen 'in minder directe mate' zou raken. Deze argumentatie gaat nu gelukkig niet meer op. De huidige uitspraak is een tussenvonnissen. Er moet nog worden uitgezocht voor welke materiële schade de Staat precies aansprakelijk is. Maar duidelijk is wel: meten met twee maten wordt steeds moeilijker.

Bijzonder is dat er een verband is gelegd tussen het Nederlandse koloniale verleden en de Tweede Wereldoorlog. Beide worden gezien als nog niet afgewikkelde perioden in de geschiedenis. Tegen deze achtergrond is de stelling van de

eisers, 'ook kinderen van slachtoffers hebben recht op schadevergoeding', niet vreemd.

Joodse slachtoffers

Neem de ervaringen van Joodse slachtoffers. Juist de tweede generatie Joden heeft als getroffen partij de laatste decennia veel aandacht gekregen. Als het de eerste generatie niet lukte, dienden de kinderen uit naam van hun ouders compensatie-claims in, welke naar jarenlange strijd werden toegekend. Zo kregen de ouders een stem en werd hun leed erkend maar tegelijkertijd werden ook de kinderen als nabestaanden erkend. Het gaat ook om wederzijds begrip binnen de eigen families en gemeenschappen. Generatiekwesties spelen ook op een ander niveau. De slachtoffers uit Indonesië worden vertegenwoordigd door Jeffry Pondaag van de Stichting Comité Nederlandse Ereschulden. Als Indonesiër die vanaf zijn jeugd in Nederland leeft, voelt hij dagelijks dat de gedeelde geschiedenis niet wordt erkend. Terwijl de slachtoffers erkenning eisen voor de Nederlandse executies in Indonesië, wil Pondaag de slachtoffers een stem en gezicht geven en zo de Nederlanders met hun eigen koloniale verleden confronteren.

Hier is een trend zichtbaar: de eis voor schadevergoeding is steeds vaker startpunt voor herstel van historisch onrecht. Om gaten in de geschiedenisboeken te vullen en hedendaagse ongelijkheid aan de kaak te stellen. Elazar Barkan, auteur van 'The guilt of nations', pleit voor een historische dialoog, waarbij alle betrokken partijen hun visie op het gewelddadige verleden uiten. Die dialoog richt zich niet op verzoening tussen partijen maar op toenadering. Zo bezien is Pondaag niet alleen een eiser maar ook een mediator.

Sluit compensatie ook een proces van erkenning af? Niet per se. De

ervaringen met de Duitse Wiedergutmachung laten juist zien dat compensatie een belangrijk onderdeel van een veel breder proces is, waarbij een lange periode van excuses, uitgebreid herinneringsbeleid en educatie de revue passeert.

De rechter wil dat er onafhankelijk onderzoek komt naar alle feiten rond de executies in Zuid-Sulawesi. Dat lijkt een stap richting een breder proces. De uitspraak zou dus ook een opstap kunnen zijn naar een breder publiek debat. En dat is waar het eigenlijk om gaat: niet alleen om geld, maar om het dichterbij brengen en erkennen van ons koloniaal verleden in al zijn facetten. Dat verleden raakt ook huidige generaties.